

BIS

K A L E V I
A H O

CONCERTOS FOR RECORDER & TENOR SAXOPHONE
SONATA CONCERTANTE FOR ACCORDION AND STRINGS

EERO SAUNAMÄKI / ESA PIETILÄ / JANNE VALKEAJOKI
SAIMAA SINFONIETTA / ERKKI LASONPALO

AHO, Kalevi (b. 1949)

Concerto for Recorder and Chamber Orchestra

20'14

(2020) *(Fennica Gehrman)*

1	<i>Misterioso – Presto –</i>	4'24
2	♩ = 100 –	2'47
3	<i>Presto –</i>	2'49
4	<i>Allegretto –</i>	4'09
5	<i>Vivace –</i>	2'47
6	Coda	3'15

Eero Saunamäki *recorder*

Concerto for Tenor Saxophone and Small Orchestra

23'59

(2015) *(Fennica Gehrman)*

7	<i>Mesto –</i>	3'27
8	Interludio I –	0'50
9	<i>Vivacissimo, leggiero –</i>	4'05
10	Interludio II –	1'46
11	<i>Andante, dolente –</i>	3'40
12	<i>Allegretto ritmico –</i>	4'28
13	Cadenza –	2'03
14	Epilogo (<i>Andante</i>)	3'38

Esa Pietilä *tenor saxophone*

Sonata concertante for Accordion and Strings

26'16

(1984/2019) *(Modus Musiikki)*

15	I. Prelude (<i>Molto rubato</i>) –	5'11
16	Passacaglia	7'29
17	II. Prelude (<i>Leggiero</i>) –	4'33
18	Fugue (<i>Andante – Più mosso – Leggiero</i>)	8'54

Janne Valkeajoki *accordion*

TT: 71'33

Saimaa Sinfonietta

Erkki Lasonpalo *conductor*

Instrumentarium

Eero Saunamäki

Sopranino recorder in F: Küng (model: Superio)
Eagle alto recorder in F: Adriana Breukink
Alto recorder in F: Thomas M. Prescott / Nikolaj Ronimus
Bass recorder in F: Yamaha model YRB-61
Great bass recorder in C: Paetzold by Kunath

Esa Pietilä

Tenor Saxophone: Selmer MK VI 1958

Janne Valkeajoki

Accordion: Pignini Nòva, No. 97

Kalevi Aho

Kalevi Aho, one of Finland's foremost contemporary composers, was born in Forssa in southern Finland on 9th March 1949. He commenced violin studies in his home town at the age of ten, and his first compositions also date from this time. From the autumn of 1968 he studied the violin and composition at the Sibelius Academy in Helsinki; his composition teacher was Einojuhani Rautavaara.

After graduating as a composer (1971), Kalevi Aho continued his studies in Berlin (1971–72) as a pupil of Boris Blacher at the Staatliche Hochschule für Musik und darstellende Kunst. From 1974 until 1988 he was a lecturer in musicology at Helsinki University, and from 1988 until 1993 he was a professor of composition at the Sibelius Academy. Since the autumn of 1993 he has worked in Helsinki as a freelance composer.

The central focus of Aho's work consists of large-scale orchestral, chamber and vocal works; to date (spring 2023) his output includes five operas (1978–2013), eighteen symphonies (1969–2023), thirty-nine concertos (1981–2022), three chamber symphonies and a large amount of other vocal, chamber and instrumental music.

He has also made a number of arrangements and orchestrations of works by other composers. The most important of these is the completion of Uuno Klami's unfinished ballet *Pyörteitä* (*Whirls*). In 1992 the Lahti Symphony Orchestra appointed Kalevi Aho composer in residence, and since 2011 he has been its composer laureate.

In Finland Aho has also gained a reputation as an assiduous writer on music and with his writings and speeches he has also taken a critical stand on the country's cultural and social politics. He has occupied a number of important positions in Finnish cultural life.

Concerto for Recorder and Chamber Orchestra (2020)

The recorder was one of the most important wind instruments in Renaissance and baroque music, but it was later supplanted by the transverse flute, and in the 19th century, for example, no new repertoire was written for it. In the 20th century, however,

the recorder was rediscovered. The instrument also became an important musical instrument in schools, as the basic technique can be learned quickly.

The instrument's core repertoire is therefore early music, but many modern recorder players have sought to expand its repertoire by commissioning works from contemporary composers. One such player is Eero Saunamäki, for whom a number of Finnish composers have written works. I composed my own concerto in the autumn of 2020 at Saunamäki's request.

The range of the recorder is only two octaves, and the recorder family consists of several instruments of different sizes, ranging from the large sub-contrabass recorder to the small, very high-pitched garklein (sopranissimo or piccolo) recorder. The dynamic range of the instrument is limited, as the volume cannot be varied much without changing the pitch. A good player can, however, compensate for this in many ways. In my own concerto, the soloist plays four different types of recorder, the bass recorder in C ('great-bass recorder'), bass recorder in F, alto recorder and soprano recorder.

While composing the concerto, I bought myself an alto recorder. I experimented with it and explored many of the special effects that are found in the concerto, using Herman Rechberger's book on the new possibilities of the instrument (*Die Blockflöte in der zeitgenössischen Musik*) as a starting point.

This one-movement concerto, which contains many changes of tempo, begins in the low register, on the bass recorder in C. Low-register recorders are rather quiet instruments, and for this reason the orchestration at the beginning is also very sparse. The meditative monologue melodies of this low-pitched recorder find contrast when the soloist changes to the virtuosically chirping soprano recorder.

The bass recorder in F adds intensity to the work's melodic expression. When the tempo increases to *Presto*, the bass recorder in C is used as a rhythm instrument, producing spitting, broken chordal accents. The central section of the concerto is a passage for alto recorder. The soloist often also plays 'chords', i.e. multiphonic notes, produced by means of special fingerings. And in the soprano recorder's *Vivace* section, we hear

flashbacks to the instrument's golden age, the music of the baroque period. The work finally subsides, concluding on the alto recorder.

The first performance of the concerto took place in Mikkeli on 2nd September 2021, with the Saimaa Sinfonietta conducted by Erkki Lasonpalo and Eero Saunamäki as soloist.

Concerto for Tenor Saxophone and Small Orchestra (2015)

The initial impulse for my tenor saxophone concerto came in March 2010, when I attended a concert of experimental jazz by Esa Pietilä at the Helsinki Conservatory of Music Concert Hall. After the concert, in the pub next door, Esa remarked that there was very little viable music for tenor saxophone and orchestra, and he asked me if I would be interested in composing something for this instrument in the future. Impressed by Esa's performances, I agreed to do so. A few years later, the Pori Sinfonietta and the Lappeenranta City Orchestra co-commissioned the piece, and in the late spring of 2015 I was finally able to compose it.

After 2010 I had attended a number of other concerts where Esa Pietilä was performing, and before I started the actual process of composition, Esa gave me a thorough introduction to tenor saxophone and its capabilities. After all this, the actual writing of the work took place quite quickly and with great enthusiasm.

The concerto is in a single movement, but is divided into a number of sections with contrasting expressive qualities. The opening tempo is unhurried, and the tenor saxophone starts off in its lower register, creating a very long melodic arch which, after 70 bars, gradually rises to the instrument's upper register. An interlude dominated by the soloist (Interludio I) then leads to a second, fast and virtuosic main section (*Vivacissimo, leggiero*). Another interlude follows, leading to a calm, mournful passage (*Andante, dolente*), initially dominated by musical motifs that resemble sighs. In this section, the soloist also has to play a number of passages with micro-intervals and multiphonics.

The *Andante dolente* is followed by an *Allegro ritmico* section which marks the climax of the entire concerto. The oriental goblet drum (darabuka) gradually takes centre stage and begins to play very complex rhythmic patterns in the background, with a strong Arabian influence. Sometimes these patterns are also adopted by the rest of the orchestra. This section builds up to a huge climax, culminating in a cadenza in which the soloist improvises his virtuoso phrases above the rhythm of the goblet drum. The work ends with a peaceful epilogue. Here the tenor saxophone at times plays in a manner reminiscent of *pizzicato* strings. The work finally fades away into silence.

The concerto makes full use of the tenor saxophone's potential, but does not present all its expressive possibilities right from the start. Instead, the instrument's tonal and expressive possibilities are gradually extended in a series of new directions.

Esa Pietilä gave the first performance of the concerto on 10th March 2016 at a concert by the Pori Sinfonietta conducted by Jan Söderblom.

Sonata concertante for Accordion and Strings (1984/2019)

The *Sonata concertante* is a version for accordion and strings of my First Accordion Sonata, which I composed in 1984, inspired by Matti Rantanen, but the final performance version of which was not completed until 1989 in collaboration with Marjut Tynkkynen, who premièred the work at the Kuhmo Chamber Music Festival on 29th July 1989. In the First Accordion Sonata I sought to extend the technical possibilities of the accordion as far as possible and to write for the instrument something as staggeringly virtuosic as Liszt's most demanding works for piano.

In 1989 I also made a version of the sonata for two accordions, based on the original composition from 1984. Susanne and Veli Kujala premièred the two-accordion version of the sonata in Helsinki on 27th October 2002.

Later, the accordion player Janne Valkeajoki also became interested in the First Accordion Sonata, and he suggested that I should also write a concerto version of the work, for accordion and strings – Valkeajoki felt that the work was very orchestral in

character. In this way, the piece could also be performed at chamber orchestra concerts. In the autumn of 2018, Valkeajoki himself made a draft of a concerto version, and in August 2019 I myself wrote the *Sonata concertante*, which is based very closely on the original sonata. I made the arrangement so that it could be performed by either a string quintet or a small string orchestra.

Like the other versions of the work, the *Sonata concertante* has two substantial movements. These begin with an improvisatory prelude and end with a coda that is structurally very free. The opening of the first movement is characterized by many changes of tempo and cadenza-like passages of great virtuosity. The main section is followed by an extended passacaglia that becomes very virtuosic. The prelude that opens the second movement is dominated by huge octave-interval figures that move over a very wide range, sometimes stopping on repeated notes and massive clusters. These are followed by a structurally complex triple fugue.

The basic musical material in both movements is the same, a very freely used 12-note row. Janne Valkeajoki and the St Michel Strings, conducted by Erkki Lasonpalo, gave the first performance in Mikkeli on 8th July 2021.

© *Kalevi Aho* 2023

The highly versatile **Eero Saunamäki** studied the recorder and saxophone at the Sibelius Academy (University of the Arts Helsinki), graduating with a Master of Music degree. He has attended various masterclasses and been taught by professors including Dan Laurin and Claude Delangle. Saunamäki has performed extensively as a recorder soloist with Finnish symphony orchestras and as a chamber musician. Saunamäki has premièred more than 40 works, including five concertos, for recorder and saxophone by leading Finnish and European composers. Popular music is also part of Saunamäki's repertoire. He teaches the recorder at the Sibelius Academy and has played in Kaartin soittokunta (the Guards Band) for almost 20 years. He was a long-time

chairman of the Finnish Recorder Society and his career has been supported by numerous foundations.

www.eerosaunamaki.fi/

Esa Pietilä is one of Finland's most prominent saxophonists, equally at ease in contemporary chamber music and jazz and in improvisational music. He studied saxophone and composition at the jazz faculty of the Sibelius Academy in Helsinki and privately in the United States. Writing in different genres, Pietilä has composed for various ensembles ranging from solo pieces to orchestral music. In addition to his solo projects and composition work, he has led the Esa Pietilä Trio and his internationally award-winning Liberty Ship Quartet, founded in 2012. He has also enjoyed numerous musical collaborations in Finland and internationally, for instance with conductors Esa-Pekka Salonen and Santtu-Matias Rouvali. Pietilä has premiered several saxophone concertos and, in the field of jazz, has played with a number of leading musicians.

<https://esapietila.com/>

Janne Valkeajoki is an accordionist and conductor from Finland. He studied accordion and conducting at the Sibelius Academy in Helsinki and the Hochschule für Musik Würzburg, and in 2021–22 was a participant at the Zürich Tonhalle Orchestra's Conductor's Academy with Paavo Järvi. His deep commitment to contemporary music has led Valkeajoki to premiere solo works and concertos by renowned composers such as Magnus Lindberg, Kalevi Aho and Aulis Sallinen, and he has performed as a soloist with the Jyväskylän Sinfonia, Ostrobothnian Chamber Orchestra and Finnish Radio Symphony Orchestra. He has played and/or conducted at many festivals in Europe, such as the Musica Nova Helsinki, Tage der Neuen Musik Bamberg, Acht Brücken in Cologne, International Organ Week in Nuremberg, Musica Kalevi Aho in Forssa and Our Festival by Lake Tuusula in Finland.

<https://jannevalkeajoki.com/>

The **Saimaa Sinfonietta** is an established collaboration between St Michel Strings (the Mikkeli City Orchestra) and the Lappeenranta City Orchestra. The origins of the Saimaa Sinfonietta date back to 2006 when the cities agreed on orchestral collaboration, and its first concert was given in the autumn of that year. The Mikkeli and Lappeenranta orchestras are both chamber-sized ensembles and through their cooperation can perform a wider repertoire of orchestral music. The collaboration has grown stronger over the years and now the Saimaa Sinfonietta comes together regularly four times a year, performing concerts in both cities. In addition, the Saimaa Sinfonietta has performed in other venues in eastern and northern Finland and also in St Petersburg. Its first opera performance – Oskar Merikanto’s *Elinan surma* (*The Death of Elina*) took place in 2023, and this disc is its first commercial recording.

Erkki Lasonpalo was invited to study with Finnish conducting guru Jorma Panula in 2007. He continued his studies at the Sibelius Academy in Helsinki with Leif Segerstam, where he was awarded a Wegelius Foundation grant and graduated with the highest honours in 2012. He started his career, however, as an instrumentalist: he studied the violin at the Sibelius Academy and remains a member of the prize-winning Postiglione String Quartet. Since 2012, Lasonpalo has conducted all the major orchestras in Finland and has become a regular guest with the leading Finnish opera companies. Internationally he has given acclaimed performances with the Gothenburg and Iceland Symphony Orchestras and Sinfonietta Cracovia. Erkki Lasonpalo is chief conductor of St Michel Strings (the Mikkeli City Orchestra) and artistic director of Lappeenranta City Orchestra. Since 2023 he has been artistic director of the Mikkeli Music Festival. He is also chief conductor of the Tapiola and Vivo youth orchestras.

Kalevi Aho

Suomen kansainvälisesti tunnetuimpiin nykysäveltäjiin kuuluva Kalevi Aho syntyi Forssassa maaliskuun 9. päivänä 1949. Hän alkoi soittaa viulua 10-vuotiaana, ja samaan aikaan syntyivät jo hänen ensimmäiset sävellyksensä. Syksystä 1968 Aho opiskeli viulunsoittoa ja sävellystä Sibelius-Akatemiassa, jossa hänen sävellysopettajanaan oli Einouhane Rautavaara.

Suoritettuaan keväällä 1971 sävellysdiplomin Aho jatkoi 1971–72 opintojaan Berliinissä (Staatliche Hochschule für Musik und darstellende Kunst) Boris Blacherin johdolla. Vuodesta 1974 vuoteen 1988 Aho työskenteli Helsingin yliopiston musiikkitieteen lehtorina ja vuosina 1988–1993 Sibelius-Akatemian sävellyksen professorina. Syksystä 1993 hän on toiminut Helsingissä vapaana säveltäjänä.

Ahon tuotannon keskeinen osa muodostuu laajamuotoisista orkesteri- ja kamarimusiikkiteoksista. Hänen tuotantoonsa kuuluu tähän mennessä (kevät 2023) viisi oopperaa (1978–2013), 18 sinfoniaa (1969–2023), 39 konserttoa eri soolosoittimille ja orkesterille (1981–2022), kolme kamarisinfoniaa jousille sekä runsaasti muuta orkesteri-, kamarimusiikki-, soolosoitin- ja vokaalimusiikkia.

Hän on tehnyt lisäksi lukuisia sovituksia tai täydennyksiä muiden säveltäjien tuotannosta. Tärkein näistä on Uuno Klamin keskeneräisen baletin *Pyörteitä* täydentäminen. Aho toimi Sinfonia Lahden nimikkosäveltäjänä vuodesta 1992 aina vuoteen 2011, jolloin hänet nimitettiin orkesterin kunniasäveltäjäksi.

Aho on tullut tunnetuksi myös ahkerana musiikkikirjoittajana, joka on puheissaan ja kirjoituksissaan ottanut usein kriittisesti kantaa Suomen kulttuuri- ja yhteiskuntapolitiikkaan. Suomalaisen kulttuurielämän eri organisaatioissa hänellä on ollut monia tärkeitä tehtäviä.

Nokkahuilukonsertto (2020)

Nokkahuilu oli renessanssi- ja barokkimusiikissa yksi keskeisimmistä puhallinsoittimista, mutta sittemmin poikkihuilu syrjäytti sen, eikä sille esimerkiksi 1800-luvulla

luotu enää uutta ohjelmistoa. 1900-luvulla nokkahuilu löydettiin kuitenkin uudestaan. Instrumentista tuli samalla tärkeä koulumusiikkisoitin, koska soittimen alkeet oppii nopeasti.

Soittimen keskeinen ohjelmisto on siis vanhaa musiikkia, mutta useat modernit nokkahuilutaiturit ovat halunneet laajentaa instrumentin ohjelmistoa tilaamalla myös nykysäveltäjiltä soittimelle teoksia. Tällaisiin muusikkoihin lukeutuu Eero Saunamäki, jolla useat suomalaissäveltäjät ovat kirjoittaneet sävellyksiä. Myös oman konserttoni sävelsin syksyllä 2020 Saunamäen tilauksesta.

Nokkahuilun ääniala on vain kaksi oktaavia, ja nokkahuiluperhe koostuu useista erikokoisista soittimista, aina suuresta subkontrabassonokkahuilusta pieneen, hyvin korkeaan garklein-nokkahuiluun. Instrumentin dynaaminen asteikko on suppea, sillä äänen voimakkuutta ei voi paljонkaan vaihdella ilman että säveltaso muuttuisi. Tätä voi hyvä soittaja kompensoida kuitenkin monin tavoin. Omassa konsertossani solisti soittaa neljää eri nokkahuilua, C-bassonokkahuilua (großbass-nokkahuilu). F-bassonokkahuilua (bassonokkahuilu), alttonokkahuilua ja korkeaa sopraninonokkahuilua.

Säveltäessäni konserttoa ostin itselleni alttonokkahuilun, ja kokeilin ja etsin sillä itse monet konsertossa tavattavat erikoisefektit käyttäen lähtökohtana Herman Rechterin kirjaa nokkahuilun uusista mahdollisuuksista (*Die Blockflöte in der zeitgenössischen Musik*).

Yksiosainen, monia tempovaihdoksia sisältävä konsertto alkaa matalasta rekisteristä, C-bassonokkahuilulla. Matalien nokkahuilujen äänenvoimakkuus on varsin hiljainen, mistä syystä alun orkestrointi on samalla hyvin ohut. Matalan nokkahuilun meditatiiviset monologimelodiat saavat vastakohtansa siitä, kun solisti vaihtaa instrumenttinsa välillä virtuoosisesti livertävään sopraninonokkahuiluun.

F-bassonokkahuilun myötä teoksen melodiikka saa lisää intensiivisyyttä. Kun tempo kiihtyy nopeaksi, *prestoksi*, C-bassohuilua käytetään rytmisoittimena, joka tuottaa musiikkiin sylkäistyjä, murrettuja sointuaksentteja. Konserton keskeinen osa muodostuu alttonokkahuilujaksosta. Siinä solisti soittaa usein myös ns. sointuääniä, eli

multifonisia säveliä (erikoissormituksin soittimesta synnyttäviä sointumaisia kulkuja). Ja nopeassa sopraninonokkahuilun *Vivace*-jaksossa kuullaan muistumia soitimen kultajasta, barokkimusiikista. Teos hiljenee lopuksi altonokkahuilun säveliin.

Konserton kantaesitys tapahtui Mikkeliissä 2.9.2021, Saimaa Sinfoniettaa johti Erkki Lasonpalo, ja solistina soitti Eero Saunamäki.

Konsertto tenorisaksofonille ja pienelle orkesterille (2015)

Tenorisaksofonikonserttoni alkusysäys juontuu maaliskuuhun 2010, jolloin Helsingin Konservatorion konserttialissa kävin kuuntelemaan Esa Pietilän kokeellisen jazzin konsertin. Konsertin jälkeen viereisessä pubissa Esa totesi, että tenorisaksofonille ja orkesterille on olemassa erittäin vähän kelvollista musiikkia, ja hän kyseli, kiinnostaisiko minua säveltää tulevaisuudessa jotain tälle instrumentille. Esan esityksistä vaikuttuneena vastasin myöntävästi. Teoksen yhteistilaaajiksi löytyivät muutama vuosi myöhemmin Pori Sinfonietta ja Lappeenrannan kaupunginorkesteri, ja loppukevällä 2015 pystyin lopulta säveltämään tämän teoksen.

Vuoden 2010 jälkeen olin käynyt muutamassa muussakin konsertissa, joissa Esa Pietilä soitti, ja ennen varsinaisen sävellystyön aloittamista Esa esitteli minulle vielä perusteellisesti tenorisaksofonia ja sen mahdollisuuksia. Kaiken tämän jälkeen itse sävellystyö tapahtui varsin nopeasti ja innoittuneesti.

Konsertto on yksiosainen, mutta jakautuu useisiin ilmeiltään vastakkaisiin jaksoihin. Alun tempo on rauhallinen, ja tenorisaksofoni aloittaa osuutensa instrumentin matalassa rekisterissä luomalla hyvin pitkälinjaisen melodisen kaaroksen, joka 70 tahtia myöhemmin on vähitellen kohonnut instrumentin ylimpään rekisteriin. Solistin hallitsema välisoitto (Interludio I) johtaa sen jälkeen toiseen, nopeaan ja virtuoosiseen pääjaksoon (*Vivacissimo, leggiero*). Sitä seuraava toinen interludi johdattaa rauhalliseen, surumieliseen jaksoon (*Andante, dolente*), jota vallitsevat aluksi huokausten kaltaiset musiikilliset motiivit. Tässä jaksossa solisti joutuu soittamaan myös monia mikrointervallikkuja sekä ns. multifonisia säveliä.

Andante dolentea seuraa koko konsertton huipentava *Allegro ritmico* -jakso. Siinä hyvin keskeiseen osaan kohoaa vähitellen myös itämainen darabuka-rumpu, joka alkaa soittaa taustalla arabialaisvaikutteisia varsin monimutkaisia rytmikuvioita. Ne siirtyvät välillä myös muulle orkesterille. Jakso kasvaa suureen nousuun ja huipentuu kadenssiin, jossa solisti improvisoi virtuoosikuvionsa darabukan rytmikuvion ylle. Teos päättyy rauhalliseen epilogiin. Siinä tenorisaksofoni esittää paikoin myös jousisoittimien näppäiltäviä ääniä (*pizzicato*) muistuttavia sävelkulkuja. Teos päättyy hiljaisuuteen.

Konsertossa on käytetty tenorisaksofonin mahdollisuuksia varsin kattavasti, mutta niin, että kaikkia ilmaisutehoja ei esitellä heti alussa, vaan että soittimen soinnillisia ja ilmaisullisia mahdollisuuksia laajennetaan vähitellen aina uudenvälisiin suuntiin.

Esa Pietilä soitti konsertton kantaesityksen 10.3.2016 Jan Söderblomim johtamassa Pori Sinfoniettan konsertissa.

Sonata concertante harmonikalle ja jousille (1984/2019)

Sonata concertante on versio harmonikalle ja jousille ensimmäisestä harmonikkasonaattistani, jonka sävelsin vuonna 1984 Matti Rantasen aloitteesta, mutta jonka lopullinen, esitettävä versio valmistui vasta vuonna 1989 yhteistyössä teoksen kantaesittäjän, Marjut Tynkkynen kanssa. Tynkkynen kantaesitti 1. harmonikkasonaatin Kuhmon kamarimusiikkijuhlilla 29.7.1989. 1. harmonikkasonaatissa pyrin laajentamaan harmonikan teknisiä mahdollisuuksia äärimmilleen ja kirjoittamaan instrumentille jotain yhtä huikean virtuoosista kuin ovat Lisztin virtuoosisimmat teokset pianolle.

Vuonna 1989 tein 1. sonaatista myös version kahdelle harmonikalle – se pohjautuu alkuperäiseen vuoden 1984 laitokseen. Susanne ja Veli Kujala kantaesittivät sonaatin kahdelle harmonikalle Helsingissä 27.10.2002.

Myöhemmin myös harmonikkataiteilija Janne Valkeajoki innostui 1. harmonikkasonaatista, ja hän ehdotti, että laatisin sonaatista lisäksi konsertoivan version harmonikalle ja jousille – Valkeajoen mielestä teos on olemukseltaan niin orkestraalinen. Näin teosta voitaisiin esittää myös kamariorkesterien konserteissa. Valkeajoki teki

syksyllä 2018 itse luonnoksen täksi konsertoivaksi versioksi, ja sen pohjalta loin elokuussa 2019 *Sonata concertanten*, joka pohjautuu varsin tarkasti alkuperäiseen so-naattiin. Laadin sovituksen niin, että se on mahdollista esittää sekä jousikvintetillä että pienehköllä jousiorkesterilla.

Sonata concertantessa on teoksen muiden versioiden tavoin kaksi laajaa osaa. Osat alkavat improvisatorisella preludilla ja ne myös päättyvät rakenteellisesti vapaammalla koodalla. Ensimmäisen osan alulle ovat ominaisia monet tempovaihdokset ja kadenssimaiset virtuoosikulut. Varsinaisena pääosana seuraa laaja, hyvin virtuoosiseksi muuttuva passacaglia. Toisen osan aloittavaa preludia hallitsevat huikeat, hyvin laajalla alueella liikkuvat oktaavi-intervallikuviot, jotka välillä pysähtyvät sävelrepetitioihin ja massiivisiin klustereihin. Niitä seuraa taas rakenteellisesti monimutkainen kolmoisfuuga.

Musiikillisena perusmateriaalina on kummasakin osassa sama, hyvin vapaasti käytetty 12-sävelrivi. Janne Valkeajoki ja Erkki Lasonpalon johtama Mikkelin kau-punginorkesteri (St Michel Strings) soittivat kantaesityksen Mikkeliissä 8.7.2021.

© *Kalevi Aho 2023*

Monipuolisesta muusikkoudestaan tunnettu **Eero Saunamäki** opiskeli nokkahuilun- ja saksofoninsoittoa Sibelius-Akatemiassa valmistuen musiikin maisteriksi. Hän on osallistunut lukuisille mestarikursseille opettajinaan mm. Dan Laurin ja Claude De-langle. Saunamäki on esiintynyt laajasti nokkahuilistina suomalaisten sinfoniaorkesterien solistina ja kamarimusiikkona. Hän on kantaesittänyt yli 40 teosta sisältäen viisi konserttoa nokkahuilulle ja saksofonille merkittävilta suomalaisilta ja eurooppalaisilta säveltäjiltä. Populaarimusiikki kuuluu niin ikään Saunamäen ohjelmistoon. Hän opettaa nokkahuilunsoittoa Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa ja on soittanut Kaartin soittokunnassa lähes 20 vuotta. Hän oli pitkään Suomen nokkahuiluseuran puheenjohtaja, ja hänen uraansa ovat tukeneet monet säätöt.

www.eerosaunamaki.fi/

Esa Pietilä on yksi Suomen merkittävimmistä saksofonisteista, joka viihtyy niin aikamme kamarimusiikin, jazzin kuin improvisatorisen musiikin parissa. Hän opiskeli saksofoninsoittoa ja sävellystä jazzmusiikin koulutusohjelmassa Sibelius-Akatemiassa Helsingissä sekä yksityisesti Yhdysvalloissa. Useissa tyylilajeissa säveltävä Pietilä on kirjoittanut teoksia monille kokoonpanoille soolokappaleista orkesterimusiikkiin. Sooloprojektien ja sävellystyön lisäksi hän on johtanut Esa Pietilä Trioa ja kansainvälisesti palkittua, vuonna 2012 perustettua Liberty Ship Quartetia. Hän on tehnyt musiikillista yhteistyötä lukuisien tahojen kanssa niin Suomessa kuin kansainvälisesti, mm. kapellimestarien Esa-Pekka Salonen ja Santtu-Matias Rouvali kanssa. Pietilä on kantaesittänyt monia saksofonikonserttoa ja soittanut jazzmusiikin puolella monien merkittävien muusikoiden kanssa.

<https://esapietila.com/>

Janne Valkeajoki on suomalainen harmonikkataiteilija ja kapellimestari. Hän opiskeli harmonikansoittoa ja orkesterinjohtoa Sibelius-Akatemiassa Helsingissä ja Würzburgin musiikkikorkeakoulussa sekä osallistui vuosina 2021–22 Zürichin Tonhallen kapellimestariakatemiaan johtajanaan Paavo Järvi. Valkeajoen syvä omistautuminen aikamme musiikille on johdattanut hänet kantaesittämään sooloteoksia ja konserttoja monilta maineikkailta säveltäjiltä kuten Magnus Lindberg, Kalevi Aho ja Aulis Sallinen, ja esiintymään Jyväskylän Sinfonian, Keski-Pohjanmaan Kamariorkesterin ja Radion sinfoniaorkesterin solistina. Hän on esiintynyt ja/tai johtanut monilla euroopplaisilla festivaaleilla, joista mainittakoot Musica Nova Helsinki, Tage der Neuen Musik Bamberg, Acht Brücken (Köln), Nürnbergin kansainvälinen urkuviikko, Musica Kalevi Aho (Forssa) ja Meidän Festivaali (Järvenpää/Tuusula).

<https://jannevalkeajoki.com/>

Saimaa Sinfonietta on Mikkelin kaupunginorkesterin ja Lappeenrannan kaupunginorkesterin muodostama yhteistyöorkesteri. Saimaa Sinfonietta sai alkunsa vuonna 2006 Mikkelin ja Lappeenrannan kaupunkien sopiessa orkesteriyhteistyöstä, ja orkesterin ensimmäinen konsertti kuultiin saman vuoden syksyllä. Mikkelin kaupunginorkesteri ja Lappeenrannan kaupunginorkesteri ovat kummatkin kamariorkestereita ja pääsevät täten yhteistyönsä tuloksena esittämään laajemmin orkesteriohjelmistoa. Vuosien varrella yhteistyö on vahvistunut, ja nykyisellään Saimaa Sinfonietta kokoontuu säännöllisesti neljä kertaa vuodessa esiintyen kummassakin kaupungissa. Lisäksi Saimaa Sinfonietta on esiintynyt muillakin lavoilla Itä- ja Pohjois-Suomessa sekä mm. Pietarissa. Orkesterin ensimmäinen oopperaesitys – Oskar Merikannon *Elinan surma* – oli vuonna 2023, ja tällä levyllä on teoksen ensimmäinen kaupallinen levytys.

Erkki Lasonpalo kutsuttiin opiskelemaan kapellimestariguru Jorma Panulan johdolla vuonna 2007. Lasonpalo jatkoi opintojaan Leif Segerstamin johdolla Sibelius-Akatemiassa Helsingissä, jossa hänelle myönnettiin Wegelius-säätiön apuraha ja josta hän valmistui erinomaisin arvosanoin vuonna 2012. Hän aloitti kuitenkin uransa viulistina: hän opiskeli viulunsoittoa Sibelius-Akatemiassa ja on edelleen Postiglione-jousikvartetin jäsen. Vuodesta 2012 lähtien Lasonpalo on johtanut kaikkia Suomen merkittäviä orkestereita ja on säännöllinen vieras suomalaisissa oopperatuotannoissa. Kansainvälisillä areenoilla hän on kerännyt kehuja esiintymisillään Göteborgin sinfonikkojen, Islannin sinfoniaorkesterin ja Sinfonietta Cracovian kanssa. Erkki Lasonpalo on Mikkelin kaupunginorkesterin ylikapellimestari ja Lappeenrannan kaupunginorkesterin taiteellinen johtaja, ja aloitti vuonna 2023 Mikkelin Musiikkijuhlien taiteellisena johtajana. Hän on myös Tapiolan nuorten sinfonikkojen ja Sinfoniaorkesteri Vivon ylikapellimestari.

Kalevi Aho

Kalevi Aho, einer der bedeutendsten zeitgenössischen Komponisten Finnlands, wurde am 9. März 1949 in Forssa in Südfinnland geboren. Ab dem Alter von zehn Jahren erhielt er in seiner Heimatstadt Violinunterricht, und aus derselben Zeit stammen seine ersten Kompositionen. Ab Herbst 1968 studierte er Violine und Komposition an der Sibelius-Akademie in Helsinki; sein Kompositionslehrer war Einojuhani Rautavaara.

Nach seinem Abschluss (1971) setzte Kalevi Aho seine Studien als Schüler von Boris Blacher an der Staatlichen Hochschule für Musik und darstellende Kunst in Berlin fort (1971/72). Von 1974 bis 1988 war er Dozent für Musikwissenschaft an der Universität von Helsinki, von 1988 bis 1993 Professor für Komposition an der Sibelius-Akademie. Seit Herbst 1993 arbeitet er als freischaffender Komponist in Helsinki.

Der Schwerpunkt von Ahos Schaffen liegt auf großformatigen Orchester-, Kammer- und Vokalwerken. Zum jetzigen Zeitpunkt (Frühjahr 2023) hat er u.a. fünf Opern (1978–2013), 18 Symphonien (1969–2023), 39 Konzerte (1981–2022), drei Kammer-symphonien für Streichorchester, weitere Orchester- und Vokalkompositionen sowie zahlreiche Werke für Kammerensemble und Soloinstrumente komponiert.

Außerdem hat er eine Reihe von Werken anderer Kompositionen neu arrangiert und orchestriert; hervorzuheben ist dabei etwa die Fertigstellung von Uuno Klamis unvollendetem Ballett *Pyörteitä* (*Wirbel*). Im Jahr 1992 ernannte das Lahti Symphony Orchestra Kalevi Aho zu seinem Composer-in-Residence; seit 2011 ist er Ehrenkomponist dieses Orchesters.

In Finnland hat sich Aho auch als produktiver Musikschriftsteller einen Namen gemacht. Mit seinen Schriften und Reden begleitet er die finnische Kultur- und Sozialpolitik kritisch; im finnischen Kulturleben hat er eine Reihe wichtiger Positionen inne.

Konzert für Blockflöte und Kammerorchester (2020)

Die Blockflöte war eines der wichtigsten Blasinstrumente der Renaissance- und Barockmusik, wurde aber später von der Querflöte verdrängt, so dass z.B. im 19. Jahrhundert kein neues Repertoire für sie entstand. Im 20. Jahrhundert aber entdeckte man die Blockflöte wieder, und sie wurde zu einem wichtigen Musikinstrument in Schulen, da ihre grundlegende Spieltechnik schnell zu erlernen war.

Das Kernrepertoire des Instruments bildet daher die Alte Musik, aber viele moderne Blockflötisten suchten ihr Spektrum zu erweitern, indem sie Werke bei zeitgenössischen Komponisten in Auftrag gaben. Einer dieser Flötisten ist Eero Saunamäki, für den eine Reihe finnischer Komponisten Werke geschrieben hat. Auch mein Konzert habe ich im Herbst 2020 im Auftrag von Saunamäki komponiert.

Der Tonumfang der Blockflöte beträgt nur zwei Oktaven, und die Blockflötenfamilie besteht aus mehreren Instrumenten unterschiedlicher Größe – von der großen Subkontrabassblockflöte bis zur kleinen, sehr hoch klingenden Garkleinblockflöte (Sopranissimo oder Piccolo). Die Dynamik des Instruments ist begrenzt, da die Lautstärke nicht sonderlich variiert werden kann, ohne die Tonhöhe zu verändern. Ein guter Spieler kann dies jedoch auf vielerlei Weise kompensieren. In meinem Konzert spielt der Solist vier verschiedene Blockflötentypen: die Bassblockflöte in C („Großbassblockflöte“), die Bassblockflöte in F, die Altblockflöte und die Sopraninoblockflöte.

Während ich das Konzert komponierte, kaufte ich mir eine Altblockflöte. Ich experimentierte mit ihr und erkundete viele der Spezialeffekte, die im Konzert zu hören sind, wobei mir Herman Rechbergers Buch über die neuen Möglichkeiten des Instruments (*Die Blockflöte in der zeitgenössischen Musik*) als Ausgangspunkt diente.

Das einsätziges Konzert, das viele Tempowechsel aufweist, beginnt im tiefen Register auf der Bassblockflöte in C. Blockflöten im tiefen Register sind eher leise Instrumente, und aus diesem Grund ist auch die Orchestrierung zu Beginn sehr karg. Die meditativen melodischen Monologe dieser tiefen Blockflöte finden ihren Kontrast, wenn der Solist zur virtuos zwitschernden Sopraninoblockflöte wechselt.

Die Bassblockflöte in F verleiht dem melodischen Ausdruck des Werks zusätzliche Intensität. Wenn sich das Tempo zum *Presto* steigert, wird die Bassblockflöte in C als Rhythmusinstrument eingesetzt, das fauchende, gebrochene Akkordakzente erzeugt. Der zentrale Abschnitt des Konzerts ist eine Passage für Altblockflöte. Der Solist spielt oft auch „Akkorde“, d.h. mehrstimmige Klänge („Multiphonics“ – akkordische“ Passagen, die durch spezielle Fingersätze erzeugt werden). Und im *Vivace*-Teil der Sopraninoblockflöte erklingen Erinnerungen an die Blütezeit des Instruments – die Musik des Barocks. Das Werk verklingt schließlich in der Altblockflöte.

Die Uraufführung des Konzerts fand am 2. September 2021 in Mikkeli statt; Eero Saunamäki als Solist und die Saimaa Sinfonietta spielten unter der Leitung von Erkki Lasonpalo.

Konzert für Tenorsaxophon und kleines Orchester (2015)

Den Anstoß für mein Tenorsaxophonkonzert erhielt ich im März 2010, als ich ein Konzert mit experimentellem Jazz von Esa Pietilä im Konzertsaal des Musikkonservatoriums Helsinki besuchte. Nach dem Konzert bemerkte Esa im benachbarten Pub, es gebe nur sehr wenig wertvolle Musik für Tenorsaxophon und Orchester, und er fragte mich, ob ich daran interessiert sei, in Zukunft etwas für dieses Instrument zu komponieren. Beeindruckt von Esas Spiel stimmte ich zu. Ein paar Jahre später gaben die Pori Sinfonietta und das Lappeenranta City Orchestra das Stück gemeinsam in Auftrag, und im späten Frühjahr 2015 konnte ich es schließlich komponieren.

Nach 2010 hatte ich eine Reihe anderer Konzerte besucht, bei denen Esa Pietilä auftrat, und bevor ich mit dem eigentlichen Kompositionsprozess begann, gab mir Esa eine gründliche Einführung in das Tenorsaxophon und seine Möglichkeiten. Nach all dem ging die eigentliche Komposition recht schnell und mit großem Enthusiasmus vonstatten.

Das Konzert besteht aus einem einzigen Satz, ist aber in mehrere Abschnitte mit unterschiedlichen Ausdrucksqualitäten unterteilt. Das Tempo des Eröffnungssatzes ist

bedächtig, und das Tenorsaxophon beginnt in seinem tiefen Register und spannt einen sehr langen melodischen Bogen, der nach 70 Takten allmählich das hohe Register des Instruments erreicht. Ein vom Solisten dominiertes Zwischenspiel (Interludio I) führt dann zu einem zweiten, schnellen und virtuoson Hauptteil (*Vivacissimo, leggiero*). Es folgt ein weiteres Zwischenspiel, das zu einer ruhigen, schwermütigen Passage (*Andante, dolente*) führt, die zunächst von musikalischen Motiven beherrscht wird, die an Seufzer erinnern. In diesem Abschnitt muss der Solist auch eine Reihe von Passagen mit Mikrointervallen und sogenannten „Multiphonics“ spielen.

Auf das *Andante dolente* folgt ein *Allegro ritmico*, das den Höhepunkt des gesamten Konzerts darstellt. Die orientalische Bechertrommel Darbuka tritt allmählich in den Vordergrund und beginnt, im Hintergrund sehr komplexe rhythmische Muster zu spielen, die stark arabisch geprägt sind. Mitunter werden diese Muster auch vom Rest des Orchesters übernommen. Dieser Abschnitt steigert sich zu einem gewaltigen Höhepunkt und gipfelt in einer Kadenz, in der der Solist seine virtuoson Phrasen über dem Rhythmus der Darbuka improvisiert. Das Werk endet mit einem friedlichen Epilog, in dem der Klang des Tenorsaxophons bisweilen an Streicher-Pizzicato denken lässt, um still zu verklingen.

Das Konzert schöpft das Potenzial des Tenorsaxophons voll aus, zeigt aber nicht von Anfang an alle seine Ausdrucksmöglichkeiten. Stattdessen werden die klanglichen und expressiven Möglichkeiten des Instruments schrittweise in eine Reihe neuer Richtungen erweitert.

Die Uraufführung des Konzerts durch Esa Pietilä fand am 10. März 2016 im Rahmen eines Konzerts der Pori Sinfonietta unter der Leitung von Jan Söderblom statt.

Sonata concertante für Akkordeon und Streicher (1984/2019)

Die *Sonata concertante* ist eine Version meiner Ersten Akkordeonsonate, die ich 1984 auf Anregung von Matti Rantanen komponierte, deren endgültige Aufführungsfassung aber erst 1989 in Zusammenarbeit mit Marjut Tynkkynen fertiggestellt wurde, welche

das Werk am 29. Juli 1989 beim Kuhmo Chamber Music Festival uraufführte. In der Ersten Akkordeonsonate habe ich versucht, die technischen Möglichkeiten des Akkordeons so weit wie möglich auszudehnen und für das Instrument etwas so atemberaubend Virtuoses zu schreiben wie Liszts anspruchsvollste Werke für das Klavier.

1989 fertigte ich außerdem eine Version dieser Sonate für zwei Akkordeons an, die auf der Originalfassung aus dem Jahr 1984 basiert. Susanne und Veli Kujala brachten die Sonate in der Fassung für zwei Akkordeons am 27. Oktober 2002 in Helsinki zur Uraufführung.

Später interessierte sich auch der Akkordeonspieler Janne Valkeajoki für die Erste Akkordeonsonate, und er schlug vor, eine konzertante Fassung des Werks für Akkordeon und Streicher zu schreiben, denn er fand, dass das Werk einen sehr orchestralen Charakter habe. Auf diese Weise könne das Stück auch von Kammerorchestern aufgeführt werden. Im Herbst 2018 fertigte Valkeajoki einen Entwurf für eine konzertante Fassung an, und im August 2019 schrieb ich die *Sonata concertante*, die sich sehr eng an die ursprüngliche Sonate anlehnt. Ich habe das Werk so eingerichtet, dass es entweder von einem Streichquintett oder einem kleinen Streichorchester aufgeführt werden kann.

Wie die anderen Fassungen des Werks besteht auch die *Sonata concertante* aus zwei großen Sätzen. Diese beginnen mit einem improvisatorischen Präludium und enden mit einer formal sehr freien Coda. Der Beginn des ersten Satzes ist durch zahlreiche Tempowechsel und kadenzartige Passagen von großer Virtuosität gekennzeichnet. Auf den Hauptteil folgt eine ausgedehnte, zusehends virtuosere Passacaglia. Das Präludium, das den zweiten Satz eröffnet, wird von riesigen Oktavfiguren geprägt, die sehr weite Räume durchmessen und verschiedentlich von Tonrepetitionen und massiven Clustern aufgehalten werden. Im Anschluss daran erklingt eine strukturell komplexe Tripelfuge.

Das musikalische Ausgangsmaterial ist in beiden Sätzen dasselbe: eine sehr frei verwendete Zwölftonreihe. Janne Valkeajoki und die St. Michel Strings brachten das Werk unter der Leitung von Erkki Lasonpalo am 8. Juli 2021 in Mikkeli zur Uraufführung.

© *Kalevi Aho* 2023

Der überaus vielseitige **Eero Saunamäki** studierte Blockflöte und Saxophon an der Sibelius-Akademie (Universität der Künste Helsinki) und schloss sein Studium mit einem Master of Music ab. Er hat verschiedene Meisterkurse besucht und wurde von Professoren wie Dan Laurin und Claude Delangle unterrichtet. Als Blockflötensolist mit finnischen Symphonieorchestern und als Kammermusiker gibt Saunamäki eine Vielzahl von Konzerten; mehr als 40 Werke – darunter fünf Konzerte – für Blockflöte und Saxophon von führenden finnischen und europäischen Komponisten hat er uraufgeführt. Auch populäre Musik gehört zu Saunamäkis Repertoire. Er unterrichtet Blockflöte an der Sibelius-Akademie und spielt seit fast 20 Jahren in der Kaartin soittokunta (Gardekapelle). Er war langjähriger Vorsitzender der Finnischen Blockflötengesellschaft, und seine Karriere wurde von zahlreichen Stiftungen gefördert.

www.eerosaunamaki.fi/

Esa Pietilä ist einer der profiliertesten Saxophonisten Finnlands, der in der zeitgenössischen Kammermusik ebenso zu Hause ist wie im Jazz und in der improvisierten Musik. Er studierte Saxophon und Komposition an der Jazz-Fakultät der Sibelius-Akademie in Helsinki sowie privat in den USA. Pietilä schreibt in verschiedenen Genres und für unterschiedliche Klangkörper – von Solostücken bis hin zu Orchestermusik. Neben seinen Soloprojekten und seiner kompositorischen Arbeit leitet er das Esa Pietilä Trio und sein 2012 gegründetes, international ausgezeichnetes Liberty Ship Quartet. Darüber hinaus arbeitet er in Finnland und international mit zahlreichen Musikern zusammen, u.a. mit den Dirigenten Esa-Pekka Salonen und Santtu-Matias Rouvali. Pietilä hat mehrere Saxophonkonzerte uraufgeführt und im Bereich des Jazz mit einer Reihe führender Musiker zusammengearbeitet.

<https://esapietila.com/>

Janne Valkeajoki ist ein Akkordeonist und Dirigent aus Finnland. Er studierte Akkordeon und Dirigieren an der Sibelius-Akademie in Helsinki und an der Hochschule für

Musik Würzburg und war 2021/22 Teilnehmer der Dirigentenakademie des Tonhalle-Orchesters Zürich bei Paavo Järvi. Sein großes Engagement für zeitgenössische Musik bekunden etwa Uraufführungen von Solowerken und Konzerten renommierter Komponisten wie Magnus Lindberg, Kalevi Aho und Aulis Sallinen oder solistische Auftritte mit der Jyväskylä Sinfonia, dem Ostrobothnian Chamber Orchestra und dem Finnischen Radio-Symphonieorchester. Er hat bei vielen Festivals in Europa gespielt und/oder dirigiert, darunter Musica Nova Helsinki, Tage der Neuen Musik Bamberg, Acht Brücken in Köln, Internationale Orgelwoche in Nürnberg, Musica Kalevi Aho in Forssa und Our Festival am Tuusula-See in Finnland.

<https://jannevalkeajoki.com/>

Die **Saimaa Sinfonietta** ist eine etablierte gemeinschaftliche Initiative der St. Michel Strings (dem städtischen Orchester von Mikkeli) und des städtischen Orchesters von Lappeenranta. Die Ursprünge der Saimaa Sinfonietta gehen auf das Jahr 2006 zurück, als die beiden Städte eine Orchesterzusammenarbeit vereinbarten; das erste Konzert fand im Herbst desselben Jahres statt. Die Orchester von Mikkeli und Lappeenranta sind beide Kammerensembles und können durch ihre Kooperation ein breiteres Repertoire an Orchestermusik aufführen. Die Zusammenarbeit hat sich im Laufe der Jahre gefestigt, so dass die Saimaa Sinfonietta jetzt regelmäßig viermal im Jahr zusammenkommt und Konzerte in beiden Städten gibt. Darüber hinaus ist die Saimaa Sinfonietta auch an anderen Orten in Ost- und Nordfinnland sowie in St. Petersburg aufgetreten. Ihre erste Oper – Oskar Merikantos *Elinan surma* (*Elinas Verschneiden*) – führte sie 2023 auf, und die vorliegende SACD stellt ihre erste kommerzielle Aufnahme dar.

Erkki Lasonpalo wurde 2007 zum Studium bei dem finnischen Dirigenten-Guru Jorma Panula eingeladen. Er setzte sein Studium an der Sibelius-Akademie in Helsinki bei Leif Segerstam fort, wo er ein Stipendium der Wegelius-Stiftung erhielt und 2012 mit höchster Auszeichnung abschloss. Seine Karriere begann er jedoch als Instrumen-

talist: Er studierte Violine an der Sibelius-Akademie und ist nach wie vor Mitglied des preisgekrönten Postiglione String Quartet. Seit 2012 dirigiert Lasonpalo alle großen Orchester Finnlands und ist regelmäßiger Gast an den führenden finnischen Opernhäusern. International hat er mit den Göteborger Symphonikern, dem Iceland Symphony Orchestra sowie der Sinfonietta Cracovia umjubelte Auftritte absolviert. Erkki Lasonpalo ist Chefdirigent der St. Michel Strings (des städtischen Orchesters von Mikkeli) und Künstlerischer Leiter des städtischen Orchesters von Lappeenranta. Seit 2023 ist er Künstlerischer Leiter des Mikkeli Musik Festival. Außerdem ist er Chefdirigent des Tapiola- und des Vivo-Jugendorchesters.

Kalevi Aho

L'un des plus importants compositeurs contemporains de Finlande, Kalevi Aho est né à Forssa dans le sud du pays, le 9 mars 1949. Il a commencé ses études de violon dans sa ville natale à l'âge de dix ans et ses premières compositions datent aussi de cette époque. Il entre à l'automne 1968 à l'Académie Sibelius à Helsinki dans la classe de violon ainsi que dans celle de composition d'Einojuhani Rautavaara.

Après avoir obtenu son diplôme en composition (1971), Kalevi Aho poursuit ses études à Berlin (1971–72) en tant qu'élève de Boris Blacher à la Staatliche Hochschule für Musik und darstellende Kunst. Il donne des cours de musicologie à l'université d'Helsinki de 1974 à 1988 et, de 1988 à 1993, enseigne la composition à l'Académie Sibelius. Il travaille en tant que compositeur indépendant à Helsinki depuis l'automne 1993.

Le travail de Aho se compose principalement d'œuvres de grande dimension pour orchestre, de musique de chambre et de compositions vocales. À ce jour (printemps 2023), son catalogue comptait cinq opéras (1978–2013), dix-huit symphonies (1969–2023), trente-neuf concertos (1981–2022), trois symphonies de chambre pour orchestre à cordes, ainsi que des compositions orchestrales et vocales en plus d'un grand nombre d'œuvres pour ensembles de chambre et pour instruments solos. Il a également réalisé plusieurs arrangements et orchestrations d'œuvres d'autres compositeurs. Le projet le plus important dans cette veine a été l'achèvement du ballet *Pyörteitä* [Tourbillons] d'Uuno Klami. En 1992, l'Orchestre symphonique de Lahti a nommé Kalevi Aho compositeur en résidence puis, en 2011, compositeur lauréat.

En Finlande, Aho a également acquis une réputation de commentateur assidu des politiques culturelles et sociales de son pays. Avec ses essais, ses présentations, ses chroniques et de nombreux autres écrits en plus des responsabilités importantes qu'il assume, il occupe une place bien en vue dans la vie culturelle finlandaise.

Concerto pour flûte à bec et orchestre de chambre (2020)

La flûte à bec était l'un des instruments à vent les plus importants de la musique de la Renaissance et de l'époque baroque, mais elle a par la suite été supplantée par la flûte traversière, avec pour résultat qu'au XIXe siècle entre autres, aucun nouveau répertoire n'a été développé pour elle. La flûte à bec a toutefois été redécouverte au XXe siècle. L'instrument est également devenu important dans les écoles car la technique de base peut être acquise rapidement.

Le répertoire de base de l'instrument est donc la musique ancienne, mais de nombreux flûtistes modernes ont cherché à élargir leur répertoire en commandant des œuvres à des compositeurs contemporains. C'est le cas d'Eero Saunamäki, pour lequel plusieurs compositeurs finlandais ont écrit des œuvres. J'ai composé mon propre concerto à l'automne 2020 à la demande de Saunamäki.

L'étendue de la flûte à bec n'est que de deux octaves, et la famille des flûtes à bec se compose de plusieurs instruments de tailles différentes, allant de la grande flûte à bec sous-contrebasse au petit exilent (également appelée sopranino, piccolo ou garklein) au registre très aigu. La gamme dynamique de l'instrument est limitée car on ne peut en modifier considérablement le volume sans affecter les hauteurs. Un bon musicien peut toutefois compenser cela de nombreuses façons. Dans mon propre concerto, le soliste joue de quatre types de flûte à bec : la flûte basse en do (flûte grande basse), la flûte basse en fa, la flûte alto et la flûte sopranino.

Pendant la composition du concerto, je me suis acheté une flûte à bec alto. Je me suis livré à des expériences avec elle et ai exploré de nombreux effets que l'on retrouve dans le concerto, en utilisant comme point de départ *Die Blockflöte in der zeitgenössischen Musik* [La flûte à bec dans la musique contemporaine], un ouvrage d'Herman Rechberger (compositeur finlandais d'origine autrichienne, chef et également flûtiste) sur les nouvelles possibilités de l'instrument.

Ce concerto en un seul mouvement, qui comporte de nombreux changements de tempos, commence dans le registre grave, sur la flûte à bec basse en do. Les flûtes à

bec basses sont des instruments peu sonores, et c'est pourquoi l'orchestration du début est également très clairsemée. Les mélodies méditatives et monologuées de cette flûte à bec basse trouvent un contraste lorsque le soliste passe à la flûte soprano, qui fait entendre des gazouillis virtuoses.

La flûte à bec basse en fa ajoute de l'intensité à l'expression mélodique de l'œuvre. Lorsque le tempo passe au *Presto*, la flûte à bec basse en do est utilisée en tant qu'instrument rythmique, produisant des accords brisés accentués et crachotants dans le déroulement musical. La section centrale du concerto est un passage pour flûte alto. Le soliste joue souvent des « accords », c'est-à-dire des multiphoniques produits au moyen de doigtés spéciaux. La section *Vivace* pour flûte à bec soprano fait entendre des flashbacks de l'âge d'or de l'instrument, c'est-à-dire de la musique de l'époque baroque. L'œuvre s'apaise enfin pour s'achever avec la flûte à bec alto.

La première exécution du concerto a eu lieu à Mikkeli le 2 septembre 2021, avec la Saimaa Sinfonietta dirigé par Erkki Lasonpalo et Eero Saunamäki en tant que soliste.

Concerto pour saxophone ténor et petit orchestre (2015)

L'impulsion initiale pour mon concerto pour saxophone ténor est venue en mars 2010, lorsque j'ai assisté à un concert de jazz expérimental d'Esa Pietilä à la salle de concert du Conservatoire d'Helsinki. Après le concert, dans le pub voisin, Esa a fait remarquer qu'il y avait très peu de musique praticable pour saxophone ténor et orchestre, et il m'a demandé si j'aurais envie, un jour, de composer quelque chose pour cet instrument. Impressionné par les prestations d'Esa, j'ai accepté. Quelques années plus tard, la Pori Sinfonietta et l'Orchestre de la ville de Lappeenranta m'ont conjointement commandé l'œuvre et, à la fin du printemps 2015, j'ai enfin pu la composer.

Après 2010, j'ai assisté à des concerts auxquels participait Esa Pietilä, et avant de commencer le processus de composition proprement dit, Esa m'a offert une introduction complète au saxophone ténor et à ses possibilités. Après tout cela, l'écriture proprement dite de l'œuvre s'est déroulée assez rapidement et avec beaucoup d'enthousiasme.

Le concerto est en un seul mouvement mais divisé en plusieurs sections aux caractéristiques expressives contrastées. Le tempo d'ouverture est tranquille et le saxophone ténor fait son entrée dans son registre grave, créant un très long arc mélodique qui, après 70 mesures, s'élève progressivement vers le registre supérieur de l'instrument. Un interlude dominé par le soliste (Interludio I) conduit ensuite à une deuxième section principale, rapide et virtuose (*Vivacissimo, leggiero*). Un autre interlude suit, menant à un passage calme et triste (*Andante, dolente*), d'abord dominé par des motifs ressemblant à des soupirs. Dans cette section, le soliste doit également jouer un certain nombre de passages qui contiennent des micro-intervalles et des multiphoniques.

L'*Andante dolente* est suivi d'une section marquée *Allegro ritmico* qui marque le point culminant de l'ensemble du concerto. Le tambour à gobelet oriental (*darbouka*) occupe progressivement le devant de la scène et se met à jouer des motifs rythmiques très complexes, avec une forte influence arabe, en arrière-plan. Ces motifs sont parfois repris par le reste de l'orchestre. Cette section atteint un point culminant, avec une cadence dans laquelle le soliste improvise ses phrases virtuoses sur le rythme du tambour à gobelet. L'œuvre se termine par un épilogue paisible. Le saxophone ténor y joue par moments d'une manière qui rappelle le *pizzicato* des cordes. L'œuvre se conclut dans le silence.

Le concerto exploite pleinement le potentiel du saxophone ténor mais ne présente pas d'emblée toutes ses possibilités expressives. Au contraire, les possibilités sonores et expressives de l'instrument sont progressivement révélées dans une série de nouvelles directions.

Esa Pietilä a créé le concerto le 10 mars 2016 lors d'un concert de la Pori Sinfonietta sous la direction de Jan Söderblom.

Sonate concertante pour accordéon et cordes (1984/2019)

La *Sonate concertante* est une version pour accordéon et cordes de ma première Sonate pour accordéon que j'ai composée en 1984, inspirée par Matti Rantanen. La version finale n'a été achevée qu'en 1989, en collaboration avec Marjut Tynkkynen, qui a créé l'œuvre au Festival de musique de chambre de Kuhmo le 29 juillet 1989. Dans la première Sonate pour accordéon, j'ai cherché à étendre au maximum les possibilités techniques de l'instrument et à lui consacrer une œuvre d'une virtuosité aussi stupéfiante que les compositions pour piano les plus exigeantes de Franz Liszt.

En 1989, j'ai également réalisé une version de cette sonate pour deux accordéons basée sur la composition originale de 1984. Susanne et Veli Kujala ont créé la version pour deux accordéons de la sonate à Helsinki le 27 octobre 2002.

Plus tard, l'accordéoniste Janne Valkeajoki s'est également intéressé à la sonate originale et m'a suggéré d'écrire une version concertante de l'œuvre, pour accordéon et cordes – Valkeajoki estimait que l'œuvre avait un caractère très orchestral. De cette manière, l'œuvre pourrait également être jouée lors de concerts d'orchestres de chambre. À l'automne 2018, Valkeajoki a lui-même réalisé une ébauche de version concertante et, en août 2019, j'ai à mon tour écrit la *Sonate concertante*, qui s'inspire de très près de la sonate originale. J'ai réalisé l'arrangement de manière à ce qu'il puisse être interprété par un quintette à cordes ou un petit orchestre à cordes.

Comme les autres versions de l'œuvre, la Sonate concertante est faite de deux mouvements substantiels. Ils commencent tous deux par un prélude improvisé et se terminent par une coda dont la structure est très libre. Le début du premier mouvement se caractérise par de nombreux changements de tempo et des passages de type cadence d'une grande virtuosité. La section principale est suivie d'une longue passacaille qui devient très virtuose. Le prélude qui ouvre le deuxième mouvement est dominé par d'immenses figures à intervalles d'octave qui se déplacent sur une très large étendue, s'arrêtant parfois sur des notes répétées et des clusters massifs. Ces figures sont suivies d'une triple fugue à la structure complexe.

Le matériau musical de base des deux mouvements est le même : une série de 12 notes très librement utilisée. Janne Valkeajoki et les St Michel Strings, sous la direction d’Erkki Lasonpalo, ont assuré la création à Mikkeli le 8 juillet 2021.

© *Kalevi Aho* 2023

Le très polyvalent **Eero Saunamäki** a étudié la flûte à bec et le saxophone à l’Académie Sibelius (Université des arts d’Helsinki), où il a obtenu une maîtrise en musique. Il a participé à de nombreuses masterclasses et a reçu l’enseignement de professeurs tels que Dan Laurin et Claude Delangle. Saunamäki s’est beaucoup produit en tant que soliste à la flûte à bec avec des orchestres symphoniques finlandais et en tant que musicien de chambre. Saunamäki a créé plus de 40 œuvres dont cinq concertos, pour flûte à bec ainsi que pour saxophone de grands compositeurs finlandais et européens. La musique populaire fait également partie du répertoire de Saunamäki. En 2023, il enseignait la flûte à bec à l’Académie Sibelius en plus de jouer dans la Kaartin soitto-kunta (l’Ensemble de la Garde) depuis près de 20 ans. Il a longtemps été président de la Société finlandaise de flûte à bec et sa carrière a été soutenue par de nombreuses fondations.

www.eerosaunamaki.fi/

L’un des saxophonistes finlandais les plus en vue, **Esa Pietilä** est aussi à l’aise dans la musique de chambre et le jazz contemporains que dans la musique improvisée. Il a étudié le saxophone et la composition à la faculté de jazz de l’Académie Sibelius à Helsinki et en privé aux États-Unis. Pietilä a composé dans plusieurs genres et a composé pour divers ensembles, de pièces solos jusqu’à l’orchestre. En plus de ses projets en solo et de son travail de composition, il a dirigé l’Esa Pietilä Trio et son Liberty Ship Quartet, fondé en 2012 et primé internationalement. Il a également entretenu de nombreuses collaborations musicales en Finlande et à l’étranger, notamment avec les

chefs d'orchestre Esa-Pekka Salonen et Santtu-Matias Rouvali. Pietilä a créé plusieurs concertos pour saxophone et, dans le domaine du jazz, a joué avec des musiciens de premier plan.

<https://esapietila.com/>

Janne Valkeajoki est un accordéoniste et chef d'orchestre finlandais. Il a étudié l'accordéon et la direction d'orchestre à l'Académie Sibelius d'Helsinki et à la Hochschule für Musik de Würzburg. En 2021–22, il a participé à l'Académie de direction d'orchestre de l'Orchestre de la Tonhalle de Zurich avec Paavo Järvi. Son profond engagement pour la musique contemporaine a conduit Valkeajoki à créer des œuvres solos et des concertos de compositeurs renommés comme Magnus Lindberg, Kalevi Aho et Aulis Sallinen, et à se produire en tant que soliste avec la Jyväskylän Sinfonia, l'Orchestre de chambre d'Ostrobotnie et l'Orchestre symphonique de la Radio finlandaise. Parmi les festivals en Europe où il s'est produit en tant qu'instrumentiste et en tant que chef, mentionnons Musica Nova Helsinki, Tage der Neuen Musik Bamberg, Acht Brücken à Cologne, l'International Organ Week à Nuremberg, Musica Kalevi Aho à Forssa et Our Festival au lac Tuusula en Finlande.

<https://jannevalkeajoki.com/>

La **Saimaa Sinfonietta** est le fruit d'une collaboration entre les St Michel Strings (Orchestre de la ville de Mikkeli) et l'Orchestre de la ville de Lappeenranta. Les origines de la Saimaa Sinfonietta remontent à 2006, lorsque les villes se sont mises d'accord sur une collaboration orchestrale, et son premier concert a été donné à l'automne de la même année. Les orchestres de Mikkeli et de Lappeenranta sont tous deux des ensembles de chambre et leur coopération leur permet d'interpréter un plus large répertoire de musique orchestrale. La collaboration s'est renforcée au fil des ans et, aujourd'hui, la Saimaa Sinfonietta se réunit régulièrement quatre fois par an pour donner des concerts dans les deux villes. En outre, la Saimaa Sinfonietta s'est produite

dans d'autres lieux en Finlande orientale et septentrionale, ainsi qu'à Saint-Pétersbourg. Sa première représentation d'opéra – *Elinan surma (La mort d'Elina)* d'Oskar Merikanto – a eu lieu en 2023, et ce disque est son premier enregistrement commercial.

Erkki Lasonpalo a été invité à étudier avec le gourou finlandais de la direction d'orchestre, Jorma Panula en 2007. Il a poursuivi ses études à l'Académie Sibelius d'Helsinki avec Leif Segerstam, où il a reçu une bourse de la Fondation Wegelius et obtenu son diplôme avec les plus hautes distinctions en 2012. Il a toutefois commencé sa carrière en tant qu'instrumentiste : il a étudié le violon à l'Académie Sibelius et est toujours membre du quatuor à cordes Postiglione qui a été lauréat d'un prix. Depuis 2012, Lasonpalo a dirigé tous les grands orchestres de Finlande et est devenu un invité régulier des principales compagnies d'opéra finlandaises. Au niveau international, il a donné des concerts acclamés en compagnie des orchestres symphoniques de Göteborg et d'Islande, ainsi qu'avec la Sinfonietta Cracovia. Erkki Lasonpalo est chef d'orchestre des St Michel Strings (Orchestre de la ville de Mikkeli) et directeur artistique de l'Orchestre de la ville de Lappeenranta. Depuis 2023, il est directeur artistique du festival de musique de Mikkeli. Il est également le chef d'orchestre principal des orchestres de jeunes Tapiola et Vivo.

More concertos by Kalevi Aho:

Double Concerto
for Cor Anglais and Harp

Triple Concerto
for Violin, Cello and Piano

Dimitri Mestdag *cor anglais*
Anneleen Lenaerts *harp*
Storioni Trio
Antwerp Symphony Orchestra
Olari Elts *conductor*

BIS-2426

10/10/10 – „[Tripelkonzert:] Eines der besten konzertanten Werke unserer Zeit.“ *klassik-heute.de*

‘Lovers of Sibelius and Rautavaara should find Aho’s music equally thrilling – he is surely one of the finest living composers today.’ *theclassicalreview.com*

This and other recordings from BIS are also available as high-quality downloads from eClassical.com

We care. The sleeve used for this disc is made of FSC/PEFC-certified material with soy ink, eco-friendly glue and water-based varnish. It is easy to recycle, and no plastic is used.

The music on BIS's Hybrid SACDs can be played back in Stereo (CD and SACD) as well as in 5.0 Surround sound (SACD).

Our surround sound recordings aim to reproduce the natural sound in a concert venue as faithfully as possible, using the newest technology. In order to do so, all channels are recorded using the full frequency range, with no separate bass channel added. If your sub-woofer is switched on, however, most systems will also automatically feed the bass signal coming from the other channels into it. In the case of systems with limited bass reproduction, this may be of benefit to your listening experience.

Recording Data

Recording: 19th–22nd April & 19th–20th September 2022 at the Concert and Congress Hall Mikaeli, Mikkeli, Finland
Producer: Martin Nagorni (Arcantus Musikproduktion)
Sound engineer: Christian Starke

Equipment: BIS's recording teams use microphones from Neumann, DPA and Schoeps, audio electronics from RME, Lake People and DirectOut, MADI optical cabling technology, monitoring equipment from B&W, STAX and Sennheiser, and Sequoia and Pyramix digital audio workstations.
Original format: 24-bit /96 kHz

Post-production: Editing and mixing: Martin Nagorni

Executive producer: Robert Suff

Booklet and Graphic Design

Cover text: © Kalevi Aho 2023
Translations: Andrew Barnett (English); Horst A. Scholz (German); Jean-Pascal Vachon (French)
Front cover: Robert Delaunay (1885–1941): *Rythme n° 2* (1938) (Detail, rotated 90° clockwise)
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett (Compact Design)

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: +46 8 544 102 30 info@bis.se www.bis.se

BIS-2646 © & © 2023, BIS Records AB, Sweden.

